
Připravujeme

Metody výzkumu ve společenských vědách

Hedvika Novotná, Ondřej Špaček, Magdaléna Šťovičková Jantulová (eds.)

Učebnice přináší představení základních principů a metod empirického výzkumu ve společenských vědách. Hlavním cílem knihy je poskytnout studentům společenskovědních oborů oporu pro orientaci v širokém poli užívaných výzkumných metod, představit stěžejní způsoby uvažování v oblasti metodologie, ale i konkrétní postupy empirického výzkumu. Jednotlivé kapitoly nabízejí široce rozkročený přehled z oblasti kvantitativních i kvalitativních přístupů a zohledňují tak různorodé potřeby jednotlivých společenskovědních oborů i teoretických směrů bádání.

Autorský tým čerpá ze svých zkušeností s výukou metodologie společenských věd na Fakultě humanitních studií Univerzity Karlovy. Zároveň přináší multidisciplinární perspektivu – výzkumně i pedagogicky je ukotven v sociologii, sociální antropologii a psychologii. Toto oborové rozložení se do určité míry promítá i do učebnice, která zprostředkovává současné uvažování o empirickém výzkumu ve společenských vědách z pohledu právě těchto tří disciplín. Představené metodologické základy ale mohou být stejně tak užitečné pro studenty dalších disciplín, jako je politologie, sociální geografie či třeba mediální studia, a řady dalších aplikovaných společenskovědních oborů.

Obsah

Jan M. Heller: *Obraz druhého v českém cestopise 19. století*

Cestopis představuje specifický typ textu: je to historický egodokument a současně umělecký žánr. V devatenáctém století představovaly cesty těch, kdo se vydávali do zahraničí, nejvýznamnější způsob, jak se seznamovat s jinými krajinami, národy, vírami – a jejich cestopisy nadále formovaly povědomí o těchto jiných světech u vzdělaného domácího obecnictva. Bylo to právě devatenácté století, kdy byla debata o tom, kdo jsme my a kdo oni, živá a významná pro celé další dějiny českých zemí. Na otázky po tom, co je podstatné pro češství a pro přebývání česky mluvícího etnika v naší části Evropy, nabízejí cesty a cestopisy odpovědi charakterizací toho, kdo je cizinec, kdo je ten druhý, jiný. Nešlo však jen o diferenci jazykovou, i když jí se dostávalo největší pozornosti; k nástrojům utváření vlastní identity patřilo také náboženství, ale i – třebaže v mnohem menší míře – příslušnost ke společenské třídě nebo profesní vrstvě, etické postoje apod.

Jak se tyto identity setkávaly a křížily v očích cestovatelů, ať už je do cizích krajů zavedlo cokoli? Byl pro ně „našinec“ Čech, Rakušan, Slovan, křesťan, katolík? Byl „tím druhým“ Němec, Žid, Ital, Turek, muslim? A jak se tyto vzdělaní cestovatelé chovali, když byli postaveni před nutnost volby – stavěli se na stranu katolických Poláků, nebo uniatských Ukrajinců? Jak nahlíželi na prazdroj evropské kultury, antiku? Jak na dosud živé zbytky pohanských prvků v lidovém náboženství? A jak dalece byly při tom jejich názory poplatné panujícím konvencím, ať už těm literárním, nebo třeba pokud jde o vztah k Židům? Tato kniha se snaží prostřednictvím čtyř případových studií, v nichž podrobně rozebírá motivy spojené s etnickou nebo náboženskou cizostí v českých cestopisech, nabídnout částečný vhled do představ, jaké si o cizím – a tím pádem i o sobě samém – dělali různorodí cestovatelé. Je to pohled do utváření moderní národní identity „zdola“, nikoli rozhodováním církevních a politických elit, ale žitým setkáváním současníků a konfrontací jejich názorů, zvyků i každodenních praxí, vpletených do žánrové a kontextové tkaniny literárního textu.